

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії **Адаскалиця Костянтин Костянтинович**, 1989 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2011 р. Київський університет права Національної академії наук України за спеціальністю «Правознавство», працює адвокатом, здійснює незалежну професійну діяльність, виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом ректора Університету «КРОК» від 03 березня 2026 р. за № 25-1 у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради – **Скоморовського Віталія Богдановича**, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри теорії та історії держави і права Університету «КРОК»

Рецензентів – **Степаненко Наталії В'ячеславівни**, доктора філософії з галузі знань «Право», доцента, доцента кафедри теорії та історії держави і права Університету «КРОК»

Доляновської Інни Миколаївни, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри державно-правових дисциплін Університету «КРОК»

Офіційних опонентів – **Тарахонич Тетяни Іванівни**, кандидата юридичних наук, старшого наукового співробітника відділу теорії держави та права Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України

Тернавської Вікторії Миколаївни, кандидата

юридичних наук, доцента, доцента кафедри конституційного права Навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ

на засідання «12» травня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» **Адаскалиці Костянтину Костянтиновичу** на підставі публічного захисту дисертації **«Юридична техніка формалізації процесуальних норм права (на прикладі норм цивільного процесуального права України)»** за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано у Вищому навчальному закладі «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ.

Науковий керівник – **Дідич Тарас Олегович**, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри державно-правових дисциплін Університету «КРОК».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, виконаного державною мовою. Вона є комплексним, цілісним і завершеним науковим дослідженням, що містить нові науково обґрунтовані результати, які характеризуються науковою новизною та мають істотне значення для галузі знань 08 «Право». Зокрема, уперше сформульовано системну модель розуміння юридичної техніки як сукупності правил (методів, прийомів, способів та засобів), що використовуються для формалізації (правотворча техніка) та інтерпретації (техніка правозастосування) права, яка полягає у взаємозв'язку між загальними та особливими правилами формалізації та інтерпретації права.

За свої змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (із змінами) і Порядку

присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами).

Здобувач має 11 наукових публікацій за темою дисертації, з них 5 статей опубліковано у наукових періодичних виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз, а також 6 публікацій, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

1. Адаскалиця К.К., Дідич Т.О. Стан наукового дослідження теоретико-правових аспектів формалізації цивільних процесуальних норм права у вітчизняній юридичній науці. *Збірник наукових праць «Legal Bulletin»*. 2023. № 3 (9). С. 40–49. DOI: <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2023-09-40-49>

2. Адаскалиця К.К. Правова визначеність як вимога до формалізації норми права. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2024. № 17 (29). С. 10–18. DOI: <https://doi.org/10.33098/2078-6670.2024.17.29.10-18>

3. Адаскалиця К.К., Михальчук І.І. Поєднання діджиталізації цивільного процесу та формалізації цивільних процесуальних норм в Україні в контексті сучасних тенденцій розвитку правосуддя. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. №6 (2024). С. 194–199. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.06.29>

4. Адаскалиця К.К. Співвідношення системності та формальної визначеності як властивостей права в контексті формалізації норм права. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Право»*. 2025. № 87. Том 1. С. 15–22. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.1.2>

5. Адаскалиця К.К., Дідич Т.О. Правило реальності в юридичній техніці формалізації норм права як складова сучасної правотворчої політики. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. №4 (2025). С. 11–16. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.04.1.1>

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти) та висловили зауваження:

Офіційний опонент – **Тарахонич Тетяна Іванівна**, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник відділу теорії держави та права Інституту держави і права імені В.М.Корецького НАН України. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. У дисертаційному дослідженні здійснено аналіз стану правового забезпечення формалізації цивільних процесуальних норм права на підставі положень чинного законодавства України, зокрема Закону України «Про правотворчу діяльність» (підрозділі 1.3.). Водночас у роботі відповідний нормативно-правовий акт розглянуто переважно в описовому ключі, без розгорнутої наукової критики окремих його положень і без формулювання конкретних пропозицій щодо їх удосконалення з урахуванням проблематики формалізації процесуальних норм права. На нашу думку, з огляду на предмет і мету дослідження, доцільним було б уточнити найбільш істотні недоліки положень зазначеного Закону та надати пропозиції з їх усунення, зокрема шляхом уточнення або вдосконалення редакції окремих норм, що сприяло б посиленню прикладної спрямованості дослідження та підвищенню його значення для правотворчої практики.

2. У межах дисертаційного дослідження (підрозділи 2.1, 3.1.) автор звертається до питання конкуренції правил формалізації, що, зокрема, наочно проілюстровано на прикладі співвідношення правил чіткості та зрозумілості. На підставі аналізу прецедентної практики Європейського суду з прав людини в роботі обґрунтовується, що вимоги чіткості мають пріоритет над вимогами зрозумілості у контексті формалізації норм права, а також що для публічно-правових відносин вимоги чіткості є більш високими, тоді як для приватно-правових допускається нижчі. Водночас, з огляду на предмет дослідження юридичної техніки формалізації цивільних процесуальних норм права, доцільним видається додатково уточнити оптимальний рівень чіткості таких

норм, беручи до уваги те, що в межах цивільного процесу поєднуються елементи як публічно-правових, так і приватно-правових відносин.

3. У підрозділі 3.2 дисертаційного дослідження узагальнено напрями вдосконалення формалізації цивільних процесуальних норм права в межах комплексного концептуального підходу, складовими якого визначено наукове, правове та прикладне забезпечення формалізації. У контексті правового забезпечення автором запропоновано покращення редакції окремих норм ЦПК України (зокрема статей 109, 141, 147, 438), які розглянуто як приклади невдалого дотримання правил формалізації.

Водночас з огляду на практичну спрямованість дослідження та його орієнтацію на вдосконалення формалізації цивільних процесуальних норм права загалом, доцільним видавалося б додаткове розроблення пропозицій щодо вдосконалення редакції всіх норм ЦПК України, проаналізованих у роботі як приклади невдалого дотримання загальних та особливих правил формалізації. Узагальнення відповідних пропозицій у вигляді окремого додатка до дисертації сприяло б підвищенню прикладної цінності дослідження, посиленню його практикоорієнтованого характеру та забезпеченню більшої завершеності запропонованої авторської моделі вдосконалення формалізації процесуальних норм права.

Офіційний опонент – **Тернавська Вікторія Миколаївна**, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного права Навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. У змісті підрозділу 2.1 дисертаційної роботи висновується, що системність є невід'ємною властивістю позитивного права, яка охоплюється його формальною визначеністю та забезпечується дотриманням відповідних правил юридичної техніки формалізації. На рівні норм права системність як властивість позитивного права забезпечується дотриманням правил: відповідності (актам вищої юридичної сили), узгодженості (з актами рівної юридичної сили) та термінологічної єдності. Дисертантом правильно зазначено,

що закріплення термінів через дефініції або через сталі значення в юридичній практиці не обмежує динаміку застосування права, а навпаки - сприяє його правильному та передбачуваному застосуванню в нових або непередбачених ситуаціях, оскільки такі терміни точніше передають регулятивну ідею норми для всіх можливих випадків її реалізації. Дисертантом наведені приклади недодержання цього правила у чинній редакції ЦПК. Однак, залишається незрозумілим, чому дисертант не посилається на методологію юридичної техніки нормотворчості, яка прямо вимагає, що основні терміни і поняття мають бути визначені в спеціальному законі і застосовуватися в однаковому значенні як в цьому законі, так і в інших нормативно-правових актах. Чи слід це розуміти, що дисертант займати іншу позицію?

2. Досліджуючи специфіку формалізації норм права, дисертант зауважує, що на цьому рівні триланкова структура норми права набуває ознак формальної визначеності, яка, своєю чергою, охоплює такі властивості права, як правова визначеність, системність та ефективність. При цьому правова визначеність формулює вимоги до їх зовнішнього вираження, які полягають у необхідності забезпечення достатньої чіткості та зрозумілості. У разі суперечності між ними пріоритет надається чіткості, оскільки саме вона дозволяє досягти правової визначеності. Ступінь необхідної чіткості залежить від характеру правовідносин: у публічно-правовій сфері він є вищим, тоді як у приватному та конституційному праві допускається більша гнучкість. Дослідником також стверджується, що чіткість норми права як правило формалізації може дотримуватись із різним рівнем інтенсивності, що зумовлює необхідність визначення розумної межі: недостатня чіткість призводить до правової невизначеності, тоді як надмірна чіткість - до описаних в дисертації недоліків формалізованої норми.

Виходячи з вищезазначеного, дискусійними є наступні положення дисертації: 1) положення про доцільність впорядкування правил формалізації норм права залежно від пріоритетності їх дотримання; 2) уникнення недоліків формалізації цивільних процесуальних норм права передбачає необхідну міру у

дотриманні правил, які можуть бути дотримані з різним рівнем інтенсивності. На нашу думку, проблеми якості та ефективності правової норми зумовлені як раз довільним застосуванням правил юридичної техніки їх формалізації, в той час, як юридична техніка є догматичною наукою та вимагає суворого дотримання алгоритміки застосування правил і засобів юридичної техніки.

3. Дисертант, говорячи про змістовні та організаційні недоліки формалізації правових норм, стверджує, що правотворча діяльність має бути здатною до швидкої адаптації законодавства до стрімких змін у суспільному житті та одночасно забезпечувати дотримання правил юридичної техніки формалізації. Водночас, невідкладний режим правотворчості, який застосовується в умовах кризових або надзвичайних ситуацій, має забезпечувати, на думку дисертанта, мінімально необхідний рівень формалізації норм права з метою їх негайного впровадження, з подальшим приведенням у відповідність до повного обсягу вимог юридичної техніки після стабілізації відповідних суспільних відносин. Тому, за умов конкуренції ефективності і якості, пріоритет має надаватися ефективності, оскільки часові обмеження правотворчої діяльності можуть унеможливлювати повне дотримання всіх правил юридичної техніки формалізації норм права, натомість зволікання з прийняттям необхідних змін може призводити до настання істотної шкоди регульованим суспільним відносинам.

На нашу думку, ефективність правової норми зумовлюється у більшості її якістю. Чи не вважає дисертант, що якість все ж таки має домінувати, а ефективність як оперативність правового врегулювання нагальних суспільних потреб може бути вирішена за рахунок підзаконної правотворчості, яка власне і дає можливість реагувати на новітні виклики оперативно і за результатами якої з часом буде розроблено якісний закон, натомість внесення систематично змін до нього вважається однією з найбільших вад вітчизняної правотворчості?

Рецензент - **Степаненко Наталія В'ячеславівна**, доктор філософії з галузі знань «Право», доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права

юридичного факультету Університету «КРОК». Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. У підрозділі 1.1 дисертаційного дослідження автором запропоновано розгляд формалізації права крізь призму юридичного, технологічного та квалітологічного підходів, що загалом свідчить про комплексність і методологічну виваженість обраного підходу. Водночас у роботі доцільно було б більш чітко окреслити розмежування квалітологічного підходу, в межах якого формалізація трактується як сукупність характеристик відповідності норм і правових актів правилам юридичної техніки, та категорії формальної визначеності, зокрема шляхом уточнення їх співвідношення як результату формалізації і властивості права як самостійної категорії.

2. Автор на прикладі норм цивільного процесуального права України уточнює процесуальні аспекти їх формалізації та обґрунтовує доцільність розгляду принципів цивільного судочинства як особливих правил формалізації (підрозділ 2.2). Водночас, на наш погляд, особливі правила формалізації цивільних процесуальних норм права, хоча й перебувають у тісному взаємозв'язку з принципами цивільного судочинства, не повинні повністю з ними ототожнюватися. Більш методологічно виваженим видається підхід, за якого такі правила визначаються з урахуванням впливу відповідних принципів, але формулюються як самостійні, чітко структуровані положення та відрізняються від загального характеру принципів цивільного судочинства.

3. Аналізуючи кадрові проблеми формалізації цивільних процесуальних норм права (підрозділ 3.1), автор виокремлює питання кадрового забезпечення вузькопрофільними фахівцями у сфері юридичної техніки. Як засіб подолання цього недоліку запропоновано впровадження та подальший розвиток спеціалізованих магістерських програм, виявлення реальних потреб практики у відповідних фахівцях і підвищення їхньої кваліфікації. Водночас, на нашу думку, зазначені пропозиції варто доповнити рекомендаціями щодо посилення викладання основ юридичної техніки в освітніх програмах бакалаврського рівня вищої освіти – у межах курсу «Теорія права» або у форматі окремої

навчальної дисципліни, з огляду на фундаментальне значення юридичної техніки для професійної діяльності всіх практикуючих юристів.

Рецензент – **Доляновська Інна Миколаївна**, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри державно-правових дисциплін Університету «КРОК». Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Серед елементів наукової новизни дисертант обґрунтовує авторське розуміння юридичної техніки як сукупності правил (методів, прийомів, способів та засобів), що використовуються для формалізації (правотворча техніка) та інтерпретації (техніка правозастосування) права. Водночас по тексту дисертаційного дослідження, зокрема у другому розділі, основна увага зосереджена переважно на аналізі саме правил юридичної техніки формалізації, тоді як такі структурні елементи юридичної техніки, як методи, прийоми, способи та засоби, залишаються розкритими недостатньо або мають фрагментарний характер. На наш погляд, додаткове висвітлення всіх заявлених складових юридичної техніки сприяло б підвищенню концептуальної цілісності та внутрішньої узгодженості дослідження.

2. У дисертаційному дослідженні, на прикладі норм цивільного процесуального права України, уточнено процесуальний та матеріально-правовий аспекти формалізації зазначених норм. Водночас по тексту роботи не розкрито питання, які саме з окреслених аспектів (матеріальні чи процесуальні) мають першочергове, а які допоміжне значення у забезпеченні формальної визначеності цивільних процесуальних норм (підрозділи 2.2., 2.3.).

3. У підрозділі 3.1, присвяченому аналізу проблем формалізації цивільних процесуальних норм права, автор виокремлює, на його переконання, ключові з них, класифікуючи їх на змістовні, кадрові та процедурні. Водночас відповідний аналіз переважно ґрунтується на аналізі вітчизняної та зарубіжної наукової літератури, тоді як практика застосування цивільних процесуальних норм, зокрема судові рішення, досліджена недостатньо. Доповнення аналізу актами правозастосування, на наш погляд, могло б істотно посилити аргументацію автора, забезпечити більшу наочність впливу визначених

проблем на реальні результати застосування норм цивільного процесуального права та, таким чином, підвищити прикладну спрямованість сформульованих висновків.

Голова ради – **Скоморовський Віталій Богданович**, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії та історії держави і права Університету «КРОК». Оцінка позитивна без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 (п'ять) членів ради;

«Проти» – 0 (нуль) членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада Університету економіки та права «КРОК» присуджує **Адаскалиці Костянтині Костянтиновичу** ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової

спеціалізованої вченої ради

доктор юридичних наук, професор

Віталій СКОМОРОВСЬКИЙ